

Mulgikeelen 2018

TÄÄHEKE

Jaak Kõdar

KA LATSIL OM TÜVI

KA LATSIL OM TÜVI, OSSA JA JUURE,
MUDU NA POLESKI TUGEVE, SUURE.
POISI OM SIKKE JA SIRGE KU TAMME,
TÜDRUKU NÕTKE JA ÕRNA KU EMME.

NÕNDA MEIL KASVAVE MÕTSA JA SALU,
TÄÜS SAAVE TUBLIDE MEESTEGE TALU.
MÕNI NEIST TAHAS KA MERELE MINNA,
MÕNI LÄÄP ELÄME KIVVEST LINNA.

MAAL JA MEREL JA KIVVEST LINNAN
SIKKE JA SIRGE TÜVE OM INNAN.
POISI TEEVE TAMMEST KODU VÕI LAEVA,
TÜDRUKU MOORUSPUUST SIIDITSE TAEVA.

NII TÜVE, OSSA JA PEREDE JUURE
OM TENNU ME MULGIMAA TUGEVES, SUURES.
ENÄMP EI SURVA MEID MAADLIGI TUULE,
SORTSE VAEN KOOLEP ÜTLEJE SUULE.

Vello Jaska

KASSIPOIG

KASSIPOIG OM MUST KU SÜSI,
KUSKIL PAIGLA TA EI PÜSI.
JOOSEP KÄRMELD, KARGAP SELGÄ,
MITTE KEDÄGI EI PELGÄ.
KIIRLEP TUAN KU KEDERPUU,
VÄÄNLEP NIGU VURRILUU.
MAGAP PADJA PÄÄL VÕI SÄNGIN,
ÜLES SAAP, SIS AINULD MÄNGIP.
KOHMERDEP JA KONDAP RINGI,
ELUTULI SILMIN PLINGIP.
RONIP SEINU PIDI ÜLES,
RÕÕMSALD NURRU LASEP SÜLEN.

Kristi Ilves

NOHU

NOHU OM IRMUS, NOHU OM KOLE.
TATILAPPE KAH ENÄMB EI OLE.
NOHUNE NÕNA AISU EI TUNNE,
EI LASE SUIKU ILUSTE UNNE.

NOHUTSEL LAVVA PÄÄL KÜISLAUK JA MESI,
MITTE ÜITSKI EI TAHA TA MUSI.
JALAN OM TEMÄL VILLATSE SOKI,
LIIDI PÄÄL AURAVE ROHUTIIPOTI.

Joonistenu Kadi Kurema

SISUKÕRD

Kost Mulgi nimi tule? <i>Evar Saar</i>	4
Konksege kiil <i>Kristi Ilves</i>	6
Ahvi saba <i>Andrus Kivirähk</i>	8
Kamategu <i>Elmingu Maimu</i>	10
Miis valgen <i>Elmar Orav</i>	11
Post.....	12
Sügüse märgi <i>Mõtsa Astrid</i>	14
Meisterdus <i>Järeoidai</i>	15
Luudus <i>Linnu läbirändäje</i>	17
Nali.....	18
Arva ärä!.....	19
Pildilugu <i>Televon tüjuhis</i>	20

TÄHEKE

SA Kultuurileht lasteaakiri
ASUTATUD JAANUARIS 1960 • ILMUB KORD KUUS

Toimetuse address:
Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn
taheke@taheke.ee
Telefon 646 3697

Päatoimetei Ilona Martson
Mulgi Tähekse toimetei Kristi Ilves
Kunstiline toimetei Priit Rea
Makett: Dan Mikkin

Tähekest saap telli e-arve püsिमassuge
www.tellimine.ee

telefon 617 7717

Kaasepildi om joonistenu Ülle Rosenberg

Mulgikiilne Täheke tulli vällä Mulgimaa
perimuskultuuri programmi abige. Sii om
Tähekse ja Mulgi kultuuri instituudi ütine
ettevõtmine.

EESTIMAA SÜGÜS

EESTIMAA SÜGÜS OM VÄRVIRIKAS,
ÜÜDE OM SÜGÜSE ÄSTE PIKÄ.
VIHMÄ SADAP JA LANGEVE LEHE,
MÜTSI KANNAVE NAISE JA MIHE.

*Kiur Kadarik, 3. kl,
Halliste põhikool
Mulgi kiil: Kristi Ilves*

SÜGÜSENE AIG

KÄHEN SÜGÜSENE AIG,
VÄRVI MUUDAP TERVE AID.
PUIEL VILLÄ VALMIVE,
LINNU LÄÄVE LÖUNESE.
VARSTI SANDI JOOSEVE,
LEHE PUIELD LANGEVE.
LOOMA VALMIS TALVEUNES –
KOHE-KOHE TALI TULEP.
KUUL MEIL AKKAP PÄÄLE,
LUMI SADAP MAALE.
A SENIS OM MUL UVI,
ET TULES VANANAISTE SUVI.
JÄLLE KOOLIPENKI NÜHI,
KÄEGE OTSAEDIST PÜHI.
OHKA JA MEENUTE SUVE,
KÜLL SII VAHEAIG KAH TULE.

*Rhett Perve, Vara kuul
Mulgi kiil: Tarvastu murdering*

Joonistenu Katrin Ehrlich

KOST MULGI NIMI TULE?

TULEVESE PERNAISE 1914. AASTEL HALLISTE KIHELKONNA LIPLAPI AIATÜÜ- JA MAJAPIDÄMISKOOLIN LÕNGA TEGEMIST JA TARVITEMIST ÕPMAN

Mulke ei ole kik aig mulkes kutsutu. Sii nimi tulli ümäriiguld 150 aastet tagasi.

Vanal aal akassive Tartumaa taluperemihe pilkamise nimege *mulgi* kutsma raha poolest rikkambit taluostjtit, kedä tulli ulga kaupa Villändimaa ja Pärnumaa lõune puult otsast.

Edimeste ulgan, kes Tartumaale käimä tullive ja talukotusse ostmist kullessive, olli kogundi kolm nuurt peremiist

MÄRT JA ANU SAKS MULGI VAMMUSTEGE

Abja mõisa Mulgi talust: Jaan, Peeter ja Hans Puusemp ek talunimege Mulgi Jaan, Mulgi Piiter ja Mulgi Ants. Jutt kõneleski, et mulgi nimi tulli Mulgi talust ja edimeste järgi akati kikki säält puult tulli taluostjtit mulkes kutsma. Kindeld tõestust sel jutul ei ole.

Või olla, et tõgämise sõna *mulk* tunti sel aal Võrumaa lääneosan Karulan kah, sest sinnagi tulli mujaltpuult rikkambit sissirändäjtit. Karulase tulli

ütekõrrage nii lätlisi ku lõunevilländläsi. Võip olla, et edimelt augutive võrukse lätlisi läti keelest lainatu sõnage *mulk*, sest *mulkis* tähendes läti keelen ullukest. Pilkamise sõna ülekandmine tõise rahvarühmä pääle oles ainsamb loomulik viis, kudas läti sõnast tekkunu nimi oles saanu akate tähendeme sedä, kes esi lätliline ei olegi. Tõestust ei ole taga neil arvamistel kah.

Üits om kindel: lätlise ei ole kunagi

LEEBIKU MIHE JALGRATASTEGE

tarvitenu eestlaste kohta rahvanime *mulki*, ek kutsnu naabrit Mulgimaal või Võrumaal ullukestes.

Präegutsel Mulgimaal om küll kah läti naabride keelest aru saadu, a sõna *mulk* ei ole säääl pilkamise sõnas peetu.

Nõndaviisi saap selges, mesperäst üits rahvanimi, mida tartlase ja võrukse tarvitve ku pilkamise nime, võeti pilgatu rahva puult omas ku aus ja uhke nimi.

Vanaden talunimeden om tihti

Mulgi kõrvan kirja pant kah Mullika. Kige vanemb üleskirjutus Abja mõisa Mulgi talu nimest om *Mullimeus*. Aaste olli sis 1565. Meus om ollu eesnimi. Uvve-Kariste Mulgi om sis üles kirjutet *Mullick Mattz*. Karsin om kah üits Mulgi nimege peremiis ollu – *Mullickene Janny*. Kigi kolme nime kohta võip järgmistest aastidest löüdü kirjapanemisi, mes passive kokku sõnadege *mull*, *mulk*, *mullik* ja *mullikene*.

Talunimeden omgi alle püsünü üits väige vana sõna, mille järentuleje om nüidssel aal sõna *mull*. 500 ja rohkemb aastet tagasi, ku inemist mullis, mulgis,

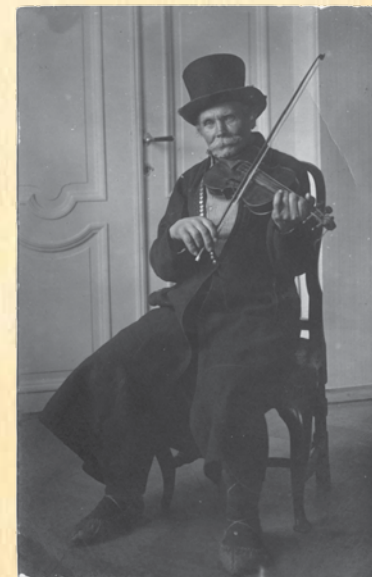

VÄIKSE MULGI ABJAN

mullikas vai mullikes kutsuti, tähend sii sõna vast midägi punnitevet – kas punnsilmi, suurt köttu või mudu tublit tursket olemist. Lisanime *Mulík* võis saia jäme miis, a nõndasama siande kah, kes oma silmi jõlli ai või tõisi segäve pilguge jõllit. Punnin oleku kohta om 1920. aastel kirja pant kah rahvaperimus: sõna *mulk* tule sõnast *mullikas*, a *mullikas* om tähendenu täissöönü miist.

*Evar Saar, nimeuurja
Mulgi kiil: Kristi Ilves*

Päevapildi om peri ERM-ist, Tarvastu muuseumist ja Villändi muuseumist

VANA AA PILLIMIIS

RATTAGA POISKE 1912. AASTEL
TARVASTUN. PÄEVAPILDI OM
TENU JOHANNES PÄÄSUKE

KONKSEGE KIIL

Liisa olli äti ja nänni man käimän. Vanavanembe ellive maal, tillikse mõtsatolga sihen. Omavahel kõnelive na iki mulgi keelen, nõnda et Liisa peris kigest aru es saagi.

Ommuku olli Liisa viil sängin teki all, ku kuuld, et ätti-nänni kõneleve temäst.

„No mes sa ommukus süvvä tiit kah?“ uur vanaesä. „Egä nii linnalatse ju egät ei süü.“

„Mes ma iki tii. Kui om maal, sis söögu õiget maasüüki kah,“ kost vanaemä. „Ma mõtli, et tii Liisale surmaputru, pane võid silmä ja kalda piimä kõrva.“

Ku Liisa nüid sedä juttu kullas, eitusi ta peris ärä. Ta olli söönu küll riisi-, kardule-, tatre- ja mannaputru, a surmaputru es ole ta saanu egä sellest midägi kuulu. Ja ilmangi es ole nänn talle kah söögi man midägi silmä või kõrva kallanu.

Liisa panni ennest tasakeste rõõvise ja karas aknest vällä. Ta juusk kuuri nuka taga ja jäi uutma, mes edesi saap. Kui nänn taht tedä söögi man piinate, sös temä tarre ei lää.

Raasikse aa pärast tulli nänn usse pääle ja õigas üle usseaia: „Liisa, kos sa olet? Tule süümä!“ Liisa es iitsate kah.

Läits viil paarkümmend minutit müüdä. Sis tullive joba mõlembe usseaia pääle ja akassive tüdrukut õikma. „Liisa, kos sa ommeti olet? Ma pia vist politsei kutsma, laits om sängist ärä kadunu ja vällän kah ei ole.“ Nänn paist peris muren olevet.

Kuna politseid Liisa es taha, sös sorgas ta nõna nuka tagast vällä ja õigas: „Ma ole siin! A ma ei taha surmaputru egä midägi silmä ja kõrva!“

„Rumal laits,“ ütél vanaemä, „tule ommeti süü-
mä. Suurmapuder om ju tangupuder ja vôi pandas
pudrule silmä ja piim võetes laasige kõrva.“

Nüid sai Liisa aru, et pelläte ei ole midägi, ja
ast julgeste tarre. Vanaemä ja vanaesä tullive kah
järgi.

„Oi taevake, mul jäive silmä vällä, ma ei näe
midägi,“ ütél vanaemä ja jäi usse kõrva seismä.
Liisal olli meelen, et vanaemäl ollive relli mitu
kõrda kadunu ollu, a et silmä võive kah maha
unude, sedä ta es ole enne kuulu. „Ooda, ma lää
ja otsi su silmä vällä! Kus na sul viimäte olemen
ollive?“ pakk Liisa abi ja olli valmis usseaia pääle
silmi otsma mineme. Nüid akassive vanavanembe
ütekõrrage naarma. „Ku silmä om vällä jäänu, sis
sii tähendep, et välläst päevä käest tullen esmald
silmä ei selete äste, alla raasikse aa pärast akkat
õigeste nägeme,“ sellät ätt.

Võige puder olli ää ja ommuku nüsset piim
miildis kah Liisale.

Kui süük olli süüdu, ütél vanaemä ätile: „Ole
ää, käi nurmen ja tõsta lehm kah edesi.“ Vanaesä
astki kohe tareussest vällä ja sääd sammu põn-
daku poole, kus lehm ketin olli. Liisa tääd küll, et
vanaesä om tugev miis, aga sedä ta küll es usu,
et ätt lehmä jõud tõsta. Selleperäst karas ta kah
tarest vällä ja jäi sirelipuhma manu vaateme, et
nätä, kudas vanaesä lehmä edesi tõstap. A vana-
esä läits lehmä manu, tõmmas ketitiku maa siist
vällä, viis lehmä üten ketige raasike maad edesi
ja sorgas tiku jälle maa sissi. Nüid olligi lehm ede-
si tõstetu ja Liisa es saagi täädä, kas vanaesä oles
jõudan lehmä sülle võtta.

Andrus Kivirähk

AHV I SABA

Ahv ist puu otsan ja ots kõtu päält kirpe. Ütekõrrage ütөл kennigi:

„Täembe om 1. september. Om aig kuuli minna!“

Ahv eitusi nõnda, et pidi ossa päält maha sadame. Kige imelikumb olli sii, et kõnelejet es ole summagi nätä. Ahv vaht kura ja ääd kätt — mitte engeliski.

„Kes sa olet?“ uur ta illuksi.

„Mia ole siu änd,“ kosteti selle pääle. „Akkame joba kähku mineme, ma tahas targas saia.“

Ja änd sikut ahvi taguotsast.

„Ai!“ ütöl ahv. „Ärä kisu! Ma ei lää kunnigile. Ahvi ei käi koolin, meil om puu otsan ää küll.“

„A sös me jääme ju rumales,“ äädäld änd. „Mia ei taha loll olla. Mia tahas kuuli!“

„Ole vait ja ripne vagavusi,“ õpet ahv. „Või sis avite mul kõtu päält kirpe püündä. Ännä kotus ei ole koolin, änd olgu taguotsa küllen.“

Aga änd es jää vakka. Ta mudku vingerd ahvi sellä taga ja ohas:

„Oeh! Oeh! Tahas kuuli!“

„Kas tede ännä kah nõndaviisi teeve?“ uur pahane ahv tõiste pärdikide käest. „Miu oma mudku sikutep miu ja meelitep kuuli.“

„Ei, mede ännä om peris vakka ja pallald liputeve ennest, ku miil om rõõmus,“ kostsive tõise ahvi. „Siu änd om vist tõbitses jäänu. Mine leote tedä poriloigun lämme vii sehen, ek sis saap terves.“

Ahv sorgaski ännä loiku likku, a sii rabel sääl nõnda irmsaste, et vesi puie ülemiste osseni lennäs. Esi rüük: „Kuuli! Kähku kuuli! Tunni akkave joba pääle! Me jääme ildas!“

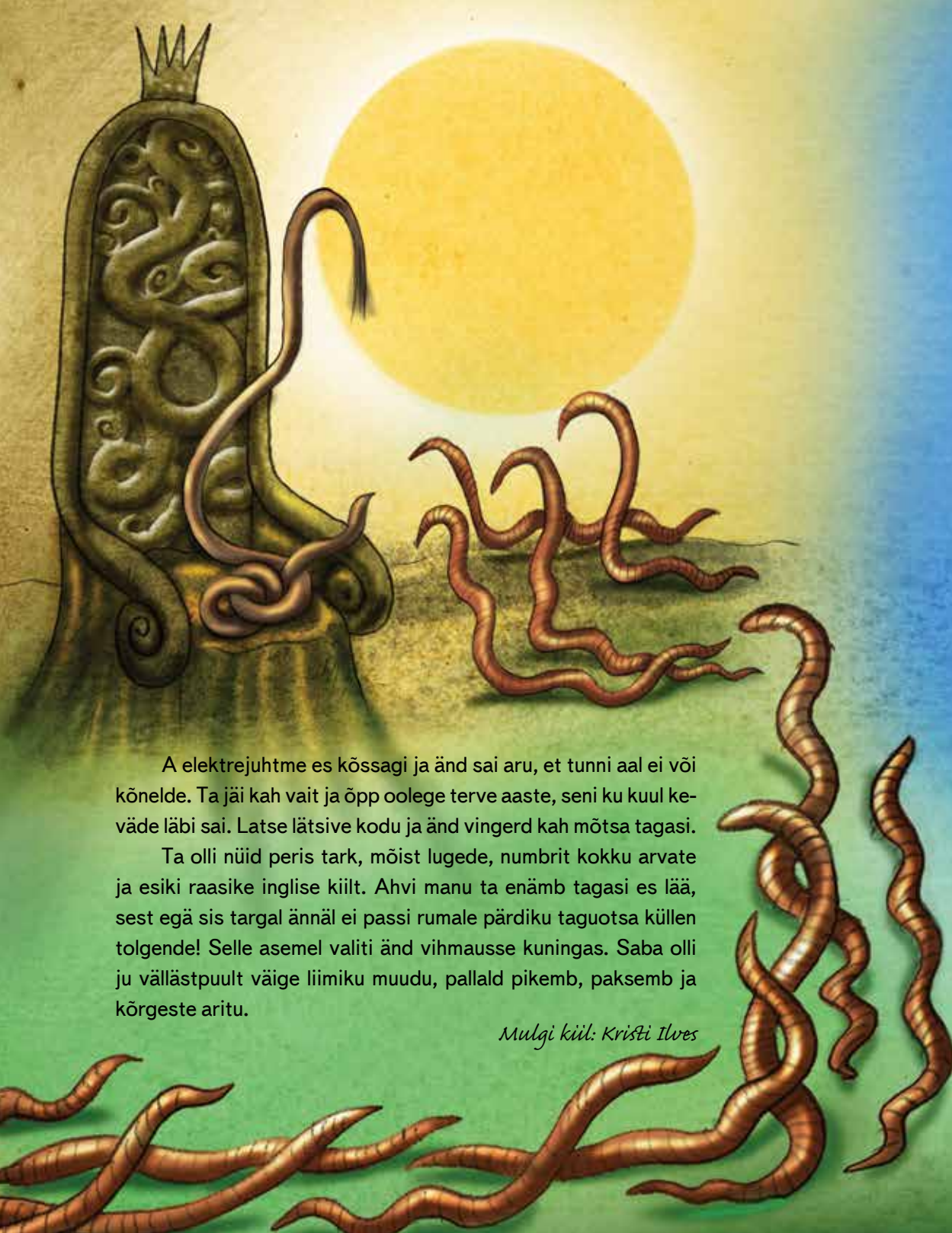
„Kas sa olet vakka!“ olli ahv pahane. „Mia ei lää ilman-gi kuuli, käänä ennest kasvõi ringles! Ärä loodagi!“

Kui änd sedä kuuld, võtt ta kik oma rammu kokku — ja tõmmaski ennest ahvi taguotsa küllest valla! Ahv küll taht tedä kinni püündä, a änd lipsas kähku suure einä sissi ja roomas nagu maduisk kooli poole.

Tunni ollivegi joba pääle akanu. Änd vingerd usseprao vaheld lassi ja sääd ennest seinä viirde, elektrejuht-mide kõrva.

„Tere!“ ütöl ta. „Kas te olede kah ännä?“

A elektrejuhtme es kõssagi ja änd sai aru, et tunni aal ei või kõnelde. Ta jäi kah vait ja õpp oolege terve aaste, seni ku kuul ke-väde läbi sai. Latse lätsive kodu ja änd vingerd kah mõtsa tagasi.

Ta olli nüid peris tark, mõist lugede, numbrit kokku arvate ja esiki raasike inglise kiilt. Ahvi manu ta enämb tagasi es lää, sest egä sis targal ännäl ei passi rumale pärdiku taguotsa küllen tolgende! Selle asemel valiti änd vihmausse kuningas. Saba olli ju vällästpuult väige liimiku muudu, pallald pikemb, paksemb ja kõrgeste aritu.

Mulgi kiil: Kristi Ilves

Contra EDIMENE KOOLITII

„TERE, TERE, KÜLÄMIHE!”
„LATSEKE, NO KOS SA LÄHÄT?”
„JU MA IKI KUULI LÄÄ,
TÄHTIGI MA JOBA TÄÄ!”

„KUI SA VÄLLÄMAALE LÄHÄT,
SÄÄL OM VÄHÄ TÖISE TÄHE.“

„VÄLLÄMAAD OM ÖNNES VÄHÄ,
KÜLL SAA NIIGI TÄHE PÄHÄ!”

„A KUI SA KOSMUSESE LÄHÄT,
SÄÄL OM JÄLLE TÖISE TÄHE.“

„TAEVAN POLE TÄHTI VÄHÄ,
AGA ULLUS MA EI LÄHÄ.
KUI MA VALI VÄLLÄ ÜTE
OMA LEMMIKTAEVATÄHE,
ÕPI TEMÄ NIME PÄHÄ,
SEDÄ POLEGI NII VÄHÄ!”

Mulgi kiil: Kristi Ilves

KAMATEGU

Laura Peek, Tõrva kunstistuudio

Kama om ehtne Eesti süük, mida piap kiitme, sest ta om lihtne ja toitev. Kama es ole üle Eesti mitte nii tarvitusel ku pirla. Akatuse sai ta Mulgimaalt.

Kõneldes, et üitskõrd olli üits miis, kes olli piaaigu valla sant, sest ta käis küläkõrda ja pernaise andsive tüü iist meheksele sedä, mis parasjagu olli: rukkiteräksit, kaara, ernit... Säante segäpuder olli ää küll ja täits kõttu, aga üitskõrd tei

ta neist terädest pätsikse ja pans ahju. Sii es ole peris ää mõte, sest päts kujus kõvas ja ammas es akka pääle. Miis läits külänaiste manu, kes jahvative selle pätsikse jahus. Miis raput sedä jahu apupiimä sissi, pans küben suula manu ja — oh sa poiss! — ku ää sii olli. Kama olli sündünu.

Kama tegemises võets rügä, kesvä, ernit, kaara, nisu ja sekka kah ube. Keedets pehmes, pannasse raasike suula kah manu ja pudrupäts pannasse kuumahju. Ärä kõrvete ei või. Iki parasjagu. Sis jahvatedes vesken nii pätsikse jahus ja kamajahu omgi valmi.

Kamajahu võip segäde nii apu ku röösa piimä sissi ja manu panna kas suula või suhkurt, kudas kennigi taht. Kiitmist ja küdsätemist ei ole vaja: muudku võta ja süü. Kui pallu egäst villast võetes, sedä ei ole tääda. Egäl pernaisel olli oma resept.

Mulgimaal tei egä pernaise oma jaos kamajahu. Sii ei lää alvas ja temäst saap kerge vaevage ää ja toitve söögi.

Üitskõrd trehvänu muhuline Mulgimaale ja mede kama süvven lännu tuuri täis, et sellege saap ju äri aade. Nõnda ta teigi: pans kamajahu kotikste sissi ja

pääle kirjut KAMARIIN. Selle nime all kiits ta kama üllääs jõutoidus töbistele, meremeestele, tilliksile lastele, sõameestele. Kamariini kästäs tarvite kolm kõrda päevän. Kamajahu segäde laasi piima sissi ja ärä juvva. Sis tunnet, ku tervis tulep.

Ku edimene ilmasõda olli, sis mulk võts sõtta üten iki kamajahu. Sii muhuline saanu mitmit tänukirju ja kiidust asjatundjide puult.

Tänapäeväl om kamajahu saia egäst poodist, aga ta om peris kallis. Sis ta piap ju ää oleme!

Elmingu Maimu

Ella Maria Raud, Tõrva kunstistuudio

MIIS VALGEN

Enne sõda elänu Ummuli mõisan viiekümneaastene miis, Joosep, kes armastenu varastede. Kige imeligumb olli sii, et tal olli rikas talu ja kikke külländ. Aga rummal muud olli mihel man.

Miu vanaesä olli mõisan üüvaht, kes käis undikoerage ringi. Kõögiviläaia lähedusen akanu koer lõriseme ja tahtnu käest valla kisku. Vanaesä nännu imelikku pilti: kurgipennerde vahel liikunu üleni valge kuju. Ollu kuuvalge üü. Vanaesä olli algusen esiki ärä ehmatenu, et viimäti om vaim vällän!

Miis olli tullu paari kilumiitre kauseld mõisa aida vargile. Ta olli endele valge asemelina ümbre tõmmanu, et tedä kuuvalgusen tähele ei pandas. Nüid tundse üüvaht varga ärä. Sii olli Varga Joosep - nii tedä külä pääl kutsuti. Joosep olli asemelina pääle joba suure uniku kurke mõisa aiast kokku korjanu.

Miis olli palunu miu vanaesä: “Jukuke, ärä mitte ärräle kaiba, mul om kodun suur nälg!” Es ole midägi tetä: üüvaht lasse vargal lina pääle korjatu kurgi ütenu viiä. Ommugu varra olli ka varga eit

Kättriin Anderson, Tõrva kunstistuudio

palume tullu, ta lisanu: “Ull vanamiis, ei tiiä, mis ta tege...”

Siikõrd jäigi asi nii. Tõne kõrd Joosepi vargus enämb nii lihtsald es lõpe. Ütel ommugul oles vaene moonakunaene ennest surnus ehmatenu. Nööri pääle kujume pantu pesu olli ärä varastedu - esiki kikk lasterõova. Naene läts ädäge Sooru targa manu. Tark olli asja uurinu ja ütenu naesele, kes om sii miis, kes pesu varast. Tark lubanu vargale ka-

ristuse vällä mõtelde.

Moonakunaene läts kodu. Tõne päe juhtusi enneolemede asi. Joosep olli juusken külä vahel ringi nigu ull, ja ta ollu jumale alaste! Inimse juusknuve temä iist irmuge peitu. Viimätsen ädän viinu miis pesu nõöri pääle tagasi. Pääle sedä olli nõidus kohe ärä kadunu, ja imelik: ka varastemise pääle es mõtle miis enämb kunagi.

Elmar Orav

EESTIMAA

Eestimaa luudus om kaunis ja kenä, sedä om mulle näidänu emä. Luume ja linde meil pallu om ja kasepuu otsan mul onn.

*Anete Rüütel,
Halliste põhikool*

***

Eestimaa päev om väige ilus, ommukus sööme me tihti kilu. Päevä om tüüdest ja rõõmest rikka, a suvitse üüde väige pikä.

*Marcus Aigro,
Halliste põhikool*

***

Eestimaa, kodu om egäle armas, tõist siast ei levvä ta sarnast. Kodun ma tunne rõõmu ja rahu – sii kik miu enge sissi kah mahup.

*Reelika Jakimov,
Halliste põhikool*

***

Eestimaa nännu om rõõmu ja muret, saanu om tunda ädä ja vilet. Saatan meid pallude aastide jada, a täembeses Eestil täis saanu 100.

*Kirjutive Halliste põhikooli 3. lassi
latse.*

PIRN

Olli üitskõrd lambipirn, kes näidäs laen valgust, nagu pirni iki, päev päevä ja nädäl nädäli perän, piaaigu kogu aig. Aga üits õhtu kistusi ta ärä. Pererahvas võtt ta laest ärä ja panni lavva pääle. Sis min-ti magame. Ku pere ommuku üles tulli, olli lambipirnist pirn saanu. Pere jagas pirni omavahel ärä ja ta süüdi ommuku-söögi kõrva ärä.

*Ralf Vainor Lihu,
Tärvastu gümnaasium*

LEENU LEHM

Peenike ku leht olli Leenu lehm. Tal olliv suure laigu, tal olliv pikä käigu. Läits ta üitskõrd Suume, kus vastu ast Koit Toome. Nemä saive sõbras ja jutt läits peris kõvas. Kõnelive terve õhtu ja sügäsive oma kõttu. Sis pannive teleka tüüle ja teive uvve augu vüüle, et saas süvvä rohkemb, et saas süvvä paksus.

*Marinel Markus,
Tärvastu gümnaasium*

IRMUS LUGU

Jaana tulli ommuku üles ja näi, et tuhvle ollive laen lambi külle. Ta rüük: „Oh ädä, kes küll sedäviisi tetä võis!“

Sedä kuulden juusseve emä ja esä Jaana tuppä. Ku na näive, et tuhvle om laen, sis akassive nemä kah rüükmä: „Oh ädä, ku irmus!“

Sedä kuulive memm ja taat kah. Memm juusk nõnda, et jala käisive kukruse. Taat õigas kaugelt: „Mes nüid valla om?“ Ku ta tuppä sai, üteli: „No näet nüid, ja mia otsi ku poole-aruline oma tuhvliit taga.“

*Berit Vaarmann,
Tärvastu gümnaasium*

Helen Sillaste, 4 kl, Tõrva kunstistuudio

KRIBUKEEKSI AHJUN

Olli üitskõrd üits suur pere. Ja sääļ pe-
ren olli tillike laits Laura, kes sai pa-
rajaste üte aaste vanutses. Emä võtt
nõus ses puhus muffinit ek kribukeek-
se tetä.

Ommuku aigsaste akas emä
pääle. Võtt jahu ja või ja kik muu, mes
vaja olli, segäs taina kokku.

Helen Sillaste, 4 kl, Tõrva kunstistuudio

Sõs äränive üles katsiku Mar-
leen ja Isabel. Na lätsive õhinase, ku
keeksitainast näive. Emä lubas neil
appi tulla ja tüdruku akassive tainast
vorme sissi kaldame. Viimäte sorgati
kribukeeksi ahju.

A üits kribukeeks olli väige kan-
ge – temä es taha ärä küdsätet saa-
de. Tõise küll meelitive tedä, a temä
kost vastu: „Ei, ma ei taha, et mu ärä
süvväs. Ei, ei ja viil üits kõrd ei!“ Tõi-
se saive pallald õnnetuld pääld vaa-
dete, kudas üits keeksike es küdsägi
ärä.

Poole tunni pärast ollive tõise
kribukeeksi valmis. Emä võtt panni
ahjust vällä ja näi, et üits keeksike
olli peris toores. Muffin tei silmä val-
la ja rüük emäle: „Ma ei taha, et mu
ärä süvväs! Sii om valus. Väige-väige
valus.“ Emä eitusi irmsaste ärä, nõn-
da et piaaigu oles terve pannitais tal
käest maha sadanu.

Äkki tuli tillike Laura küüki, näi
toorest kribukeeksi ja taht sedä
omale. Keeksiksel olli väige ää miil,
et tüdruk tedä ärä es süü.

Sii olli kige paremb sünnipäevä-
kingitus neile mõlembile.

*Lily-Ann Maria Verbeek,
Tärvastu gümnaasium
Mulgi küül: Kristi Ilves*

Eliisa-Pauline Kõverik, 4 kl, Tõrva kunstistuudio

Isabell Lillo, 4 kl, Tõrva kunstistuudio

SÜGÜSE MÄRGI

TULLI EGÄ PÄEVÄGE

MANU. KASVE IKI NIKS JA NAKS EGÄ VÄIKSE

ALA PALLU

VÄIKSIT

OLLI UHKE PRUUNI

PÄHÄN, SIRMIKU OLLI KU SUURE

. ILUSE PUNATSE VALGE TÄPPEGE

OLLIVE VÄEGA TÄHTSÄ TÕISTE SEAN.

KÖLLATSIT

OLLI KOHE TERVE VÄIKE

PAISTENE LAGENDIK TÄIS. RAASIKE MAAD EDESI

OLLI ÜLEMINEVE AASTENE

, SÄÄL OLLI PALLU, PALLU

, JUSKU OLES

MAHA LAOTET. RAENDIKU VEEREN KASUSIVE SARAPUU

, NU OLLIVE SUURI

TÄIS,

JA

OLLI TÜÜD KUHJAGE TALVES VARUSIT KORJATE.

SÜGÜS AKAS KÄTTE TULEME,

VAJA

MINNÄ TARKUST TAGA AAME.

ÕIGE SÕNA
VALI SIIT:

MÄNSÄKIDEL
KUULI
MÕTSAN
PUHMA
PURAVIKKEL
RAENDIK
PUNANE RÕÖVAS
VIHMAVARJU
KÄTTE
SIINI
KÜBÄRE
LATSIL
PÄHKLIT
KIKKASIINI
SEENEMIKKE
KUUSE
KÄRBLESESEENE
PÄEVÄ
PALUKIT
ORAVIL

JÄREIDAI

SÖÖR

RIST

PUU

OSS

RUUS

MULGIMAALE

Muusika: J. Simm
Sõna: H. Adamson

OM MAID MAAILMAN
TUHANDIT
JA RAHVIT MITMIT
MILJUNIT,

ÜITSAINUS MULGIMAA!
ÜITSAINUS MULGIMAA!

ÄÄ, KURI KUI LAS'
OLLA TA,
KU PIKÄSILLAST
ÜLE SAA,

SUUD ANNA MULLAL MA.
SUUD ANNA MULLAL MA.

J A ÜTEAINDSA MÖTTEGE
M A EIDÄ ÖHTU
M A G A M E
J A TÕUSU OMMUKU.
J A TÕUSU OMMUKU.

O H KUNAS M A S U
J Ä L L E N Ä E !
O H KUNAS KODUN
TÕUSUP PÄEV
J A ÖHTU PASTAP KUU.
J A ÖHTU PASTAP KUU.

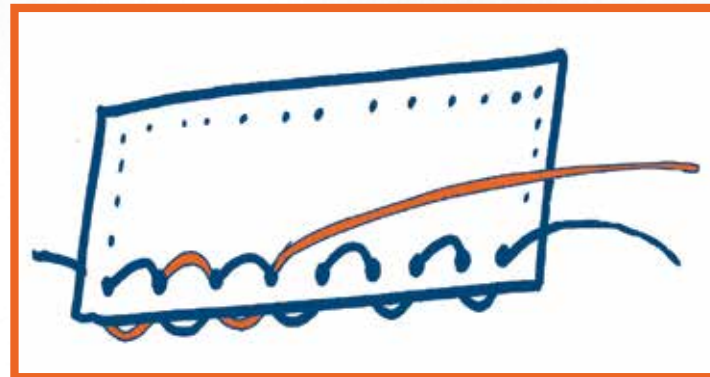
OM MAID MAAILMAN
TUHANDIT
JA RAHVIT MITMIT
MILJUNIT,
ÜITSAINUS MULGIMAA!
ÜITSAINUS MULGIMAA!

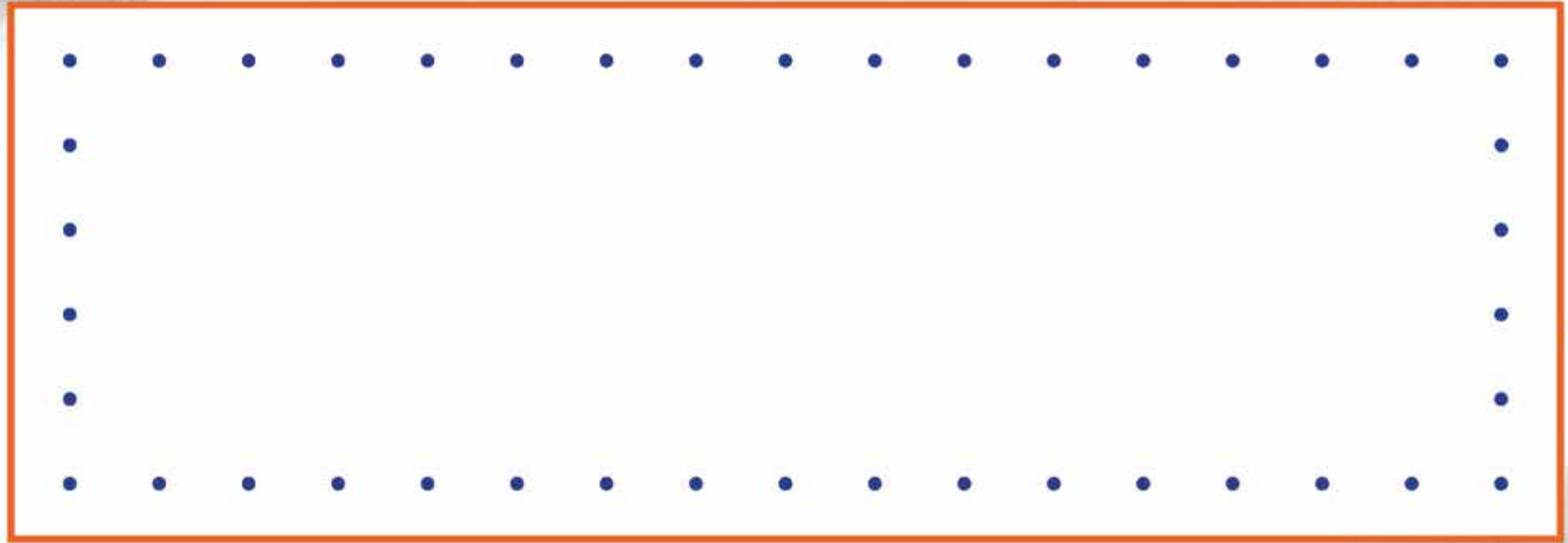
Lõika järeoidai verevet jutti müüda vällä.

Jooniste oma järeoidja valge külle päale vanu Mulgi välläõmlemise mustrit, nõndagu kunsnik joonist selle Täheксе lehekülle päale.

Võit tetä sedäviisi kah:

- Lõika vällä järeoidai ja tõine sama suur tükk joonistemise papert.
- Tii täppe kohale kate papre sissi kõrrage naasklege augu.
- Kinnite kate eri värvige lõnga teibige kate papre vahele.
- Õmle eelpisten kaits papert kokku.
- Esmald ütte värvi niidige, sis tõisege.
- Jooniste oma järeoidja valge külle päale vanu Mulgi välläõmlemise mustrit.

LINNU-LÄBIRÄNDÄJE

Sügüse, ku kik mede luudus lääp ai-gapidi üle talvitse elukõrra pääle, teeve sedä linnu kah.

Suuremb jagu neist lendäp lõune poole, kus ilm om lämmemb ja kus ei ole lume egä jääd, mes takistes söögi kättesaamist. Mõni päev om taevalune lõune poole minejit peris täis. Ulka laululinde rändäve üüse, ku rüüvlinde om vähemb pelläte. Nõndanimetet kaugelerändäje, nagu toonekure ja pääsukse talviteve Aafrika savannen ja vihmamõtsun, lähiksese rändäje jääve Euruupase pidäme.

Eesti talve eläve siin üle puultõis-ku sada liiki linde, kelle ulgan om kah kümme-kond Põhjala lindu, kes meil ei pesitse. Neist mitu liiki om esitmuudu läbirändäje, kes tuleve ilda sügüse ja om siin seni, ku neile nokapoolist jakkup. Näituses pihlamarje pääle maiaste siidisabade ek viristejide mitmekümpnepäälisi salku näeme päämiselt novembrekuul. A ku Soomen om pihlapuiel vähä marju, tekkuve na siia joba porikuul. Jõulukuul, ku marja om Eestist otsa saanu, rändäve na edesi

— Kesk-Euruupase. Veebruari lõpuotsan tuleve na jälle paaris nädälis ja rändäve edesi oma kodupaika. Nüüd saave na meil söönus kibuvitsamarjest ja puupungest.

Om viil tõisigi ilda sügüse ja vara keväde mede mant läbi lendäjit, nagu näituses päämiselt valge sulekuvvege angelinnu, kes piatve kõrrepõlde ja lagendike pääl ja sööve teri. Punakat või rohilest karva sulgege männileevikse sööve siin päämiselt puupunge. Rästasuurutse alli kuvvege allõgije püünäve nurme päält iiri ja ruu siist tigatsit. Läbirändäje om kah tillikse punaste päiege leppe ja kaske otsan nokitseve urvalinnu ja mitu muud värblindu. Mere veeren võip nätä sarviklõoksit. Mõni üükull jääp kah põhjamaa mõtsan sügäve lume aal söögige jänni — nõnda tulep siia akisuurutsit vüütakke ja rongast suurembit abekakke. Mõnikõrd näitap ennest siin esiki tundran pesitsev lumekakk. Talvesüäme saadave na kik müüdä meist lõune puul.

*OLAV RENNO, linnutäädja
Mulgi kiil: Kristi Ilves*

ALLÕGIJA

URVALIND

SIIDISABA

Päeväpildi om tennu Arne Ader

Poig kaibap edimese septembre ommuku emäle:

„Emä, ma ei taha kuuli minna.”

„No mes uudis sii om? Mesperäst sa ei taha?”

„Jälle akkap pääle sii tagakiusamine, päälekaibamine ja itsitemine. Koolin ei ole summagi tore...” „Aga sa piat mineme. Olet ju selle kooli direktur!”

Juku tulep koolist kodu, nõna verine.

„Mes nüid om?” uurip emä.

„Üits poiss panni mul ammastege nõna otsa,” kost Juku.

„No om iki latse nüidse aal!” pahandep emä.

„Lääme politseijaoskonda! Kas sa tunnet selle poisi ärä?”

„No kudas ma sis ei tunne – mul om temä kõrv taskun!” seletep Juku.

Juku nõvvpap sõbra käest: „Kuule, ole mihes, laina viis eurut!”

„Ei ole! Pallald kolm om.”

„Anna sös kolm! Ja kaits eurut jäät mulle võlgu!”

Lasteaian kõneleve kaits last:

„Kui vana siu veli om?”

„Piaaigu aastene.”

„Kas kõnnip joba?”

„Viil ei kõnni. A jala om joba ala kasunu!”

Kuulmeister lastele: „Nüid ütelve üits esieränis kuri luum!”

Latse: „Unt...tiiger... leopard...”

Juku: „Rokulövi!”
„Mes sa aat, Juku,” imestep kuulmeister. „Mes luum sii siande om ja kudas ta vällä näep?”

„Rokulövi om siande luum, kel om ütelpuul löupeni pää ja tõisel puul rokudilli oma.”

„Siast luuma ei saa olemen olla,” ütelpuulmeister. „Ku tal om mõlembel puul pää, ei saa ta ju kakade!”

„Selleperäst ta nii kuri omgi!” kostap Juku.

Kuulmeister: „Kas sii om siu pall, Juku?”

Juku: „Kas koolimaja aken om puhta purus?”

Kuulmeister: „Ei ole.”

Juku: „No sös om sii miu pall jah.”

Juku lüüp oma muinasjuturaamatu kinni ja küsip esä käest: „Ütle, esä, kas kuninga om ää või alva?”

„No kudas kunagi,” kostap esä, „a ässä om neist iki parembe...”

Juku joosep politseinigu manu: „Olge ää, tulge kähku miuge üten!”

„Mes valla om?”

„Mede kuulmeister jätt

SIIA RUUTE SISSI OM ÄRÄ PAETET KIK VIIS
MULGI KIHELKONDA. OTSI VÄLLÄ! LOE EDES- JA
TAGASPIDI, ALT ÜLES, ÜLEVEST ALLA JA VILTU KAHI

E	E	R	T	Õ	U	B	U
Ü	T	P	O	I	T	T	V
N	S	D	A	V	S	J	Ä
Ö	I	G	M	A	I	V	B
D	L	Ö	V	L	A	R	H
P	L	R	O	S	P	Ä	O
V	A	K	A	R	K	S	I
T	H	E	L	M	E	H	G

- HALLISTE
- PAISTU
- KARKSI
- TARVASTU
- HELME

MES NII OM?

KUDAS KOOLITUNNE VANAST MULGIMAAL KUTSUTI?
VIA ÕIGE PAARI JUTIGE KOKKU?

REHKENDUS	GEOGRAAFIA
TURNMINE	LUGEMINE
MAATÄADUS	MATEMAATIKA
LUUDUSLUGU	KEHALINE KASVATUS
VIIRMINE	LOODUSÕPETUS

... ruumap Mulgimaal maa pääl,
a mujal tarvitedes jää pääl?
... om mulgi naistel sellän,
a mujal süvväs?
... mulkel kasvap mötsan,
a töistel om üits nummer?
... mulgi kaldave kohvi pääle,
a töise oiave sääil puid?
... om mulke majadel,
a töise käive temäge kalal?
... om mulkel suhun,
a mujal lendäp esi?

... om mulgil sellän,
a mujal kasvap mötsan?
... om Mulgimaal joogi jaos,
a töistel kasvave sääil puu?
... om mulkel istmise all,
a töise ei näegi tedä?
... om mulgil sidumise jaos,
elevantsil juumise jaos?
... oiap mulgi pääd ja kaalup
töiste kaupa?
... om mulkel õpmise jaos,
töistel jahipidämise jaos?

TELEVON TIIJUHI

